

ВЛИЯНИЕ НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ ВЪРХУ РЕГИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА В БЪЛГАРИЯ

Камен Петров, Никола Танаков
Университет за национално и световно стопанство, София

Резюме

Настоящия доклад е посветен на проблемите на регионалното развитие в България и отражението му върху регионалната икономика. В доклада се акцентира върху обхвата и функционалните особености на регионалното развитие, прави се оценка на регионалната икономическа политика и особеностите при нейното функциониране в рамките на българското икономическо пространство. Разглеждат се отделните аспекти при използването и опазването на жизнените ресурси като основа за устойчиво развитие, развитие на урбанизационния процес през призмата на функционалните особености на регионалното развитие и очертаващите се контури на новата регионална икономика. Акцентира се върху въздействието на икономическите процеси за изпълнение на поставените цели и ще съдейства за формиране на съвременна икономическа мислене чрез прилагане на методи за развитие на регионалната икономическа политика посредством инструментите на регионалното развитие.

Ключови думи: регионално развитие, моделиране, системи, управление, администрация, власт.

Keywords: regional development, modelling, systems, management, administration, power.

JEL: R50.

Увод

В съвременния свят все по-често се налага необходимостта да се въведе научна обоснова-ност на протичащите процеси при регионалното развитие, които очертават тенденциите при функционирането на регионалната икономика. Регионалната икономика от своя страна изучава съвкупното влияние на социално-икономи-ческите и природни фактори, които обуславят възникването на различни по ранг териториални единици, в които се осъществяват основните жизнени функции на човека, или още пространственото разположение и пространствената об-вързаност на стопанския живот. На практика фокусът на изследване върху проблемите на регионалната икономика имат своя специфика и характерни особености. Чрез обозначаване на икономическите процеси се извеждат законо-мерности от нов порядък най-често свързани с решаването на проблемите на благоустройството. Така икономическото развитие в териториал-ен аспект извежда на преден план функцио-налните особености на регионално развитие чрез фокусиране върху изследванията на прос-транството и територията и прилагането на по-литики с практико-приложен характер. Може да приемем, че икономическата система сама по себе си в много случаи не е в състояние да постигне приемливо равновесие. Ето защо при раз-работване на политиките, насочени към по-равномерно разпределение на доходите между хората, групите и териториите, се нуждаем от извеждането на определени политики за разви-тие на отделните територии. В тази посока ико-номическата активност в Европа е силно кон-центрирана в големите мегаполиси и градските

агломерации. Регионалната политика предлага отслабване на напрежението в големите градо-ве чрез насочване на част от икономически ак-тивното население в други райони. Общоевро-пейската регионална политика позволява на ед-на страна да се включи в политики, които сти-мулират икономическата активност в територи-ите на други страни. Решаването на териториал-ните проблеми води до верижна реакция, нат-рупвайки положителни ефекти, разпространя-ващи се извън границите на отделната държава, засягащи и други страни. През всичките етапи на развитието на човешкото общество регио-налната наука е имала своя фокус и острота и се е проявявала наред с най-значимите науки. На практика обаче, човекът не може да мине без познаване на средата, в която живее и в ко-ято извършва своята трудова дейност. Така из-следванията на земята, или казано с други думи на пространството и територията, в чисто лока-лен и регионален контекст постепенно се усъ-вършенстват в резултат на развитието на об-ществените отношения и постиженията на от-делните социално-икономически етапи в него-вото развитие. От друга страна българската държава е част от Европейския съюз, което за-дава необходимостта от прилагането на опре-делени политики в унисон с останалите членове на съюза. Така съществено значение за регио-налното развитие на България имат политиката на сближаване и регионалната интеграция. Така регионалното развитие става основа за разра-ботването на проекти за икономическо развитие на страните, стопанството и усвояването на те-риториите. Регионалното развитие стига до

фундамента на своя предмет – изследването на територията в нейните различни състояния [2].

1. Регионалната политика и процесите на сближаване и интеграция

Регионалната политика включва пет основни компонента на пространственото развитие от икономическа гледна точка: икономика на един регион, икономическите връзки между регионите, регионалната система (включително и на националната икономика като система на взаимодействие между региони), разполагането на продуктивни сили (в процес на физическо или умислено разпространение на територията на обекти и явления) и регионалните аспекти на икономическия живот (производство, заетост, качество на живот, финанси и т.н.). Една важна част от концептуален апарат на регионалната наука в локален контекст са характеристиките и формата на структурирането на икономическо пространство, което се третира като район, съдържачи множество обекти и връзки между тях [6]. Най-важните характеристики на пространството са: плътност (население, брутния регионален продукт, природните ресурси, дълготрайни активи и други за единица площ), настаняване (проценти еднообразието, диференциация, концентрацията, разпределение на населението и икономическите дейности), свързаност (интензивността на икономическото). При анализа е важно да се разграничат отношенията между частите и пространството, в условията на мобилността на стоки, услуги, капитали и хора, движени от развитието на комуникационни мрежи. Място на регионалната наука в съвременната наука се разглежда в две измерения. От една страна, на регионалната икономика е част от науката за регионите. От друга страна, на регионалистиката е система на мезо и макроикономиката. Понятиятната система в регионалната област се формира от три ключови термина: територия, район(регион) и пространство и съответните им прилагателни-териториално, регионално и пространствено. В повечето случаи те се използват като синоним с едно и също съдържание. Например понятието регионално се приема като привнесен чужд термин, който отговаря на българския термин „район“. Всъщност се наблюдава се наблюдава еволюция от териториално към регионално, а в по-ново време и към пространствено развитие.

Днес тя е свързана по-скоро с налагането на собствената политическа воля и виждане за бъдещето, с установяване и поддържане на желаната типология на световните стопански връзки, с достигането на стратегическите предели, определящи се от регионалната конкуренция и, накрая, от възможността за укрепване или еро-

зия на една или друга система от социално-икономически ориентации при изграждането на демократична и ефективно действаща държавна система. В регионален план държавата трябва да притежава широки възможности за управление на процеса на интеграция в глобалната икономика, да укрепва социалния и икономическия потенциал и да осигурява закрила на населението. В рамките на новата глобална (но не и универсална) икономика все по-ясно се очертават контурите на нейните „специализирани сегменти“ – така наречените „големи икономически пространства“, обединени от общите си културно-исторически традиции, общ тип стопанска практика, общи социално-икономически интереси и стратегически цели [5]. Тези пространства нерядко излизат извън географските рамки, в резултат от което светът се намира в период на преструктуриране на съществували до скоро „двуполусен свят“, като се очертава един свят с повече от два регионални полюса на един „нов регионализъм“, който вероятно ще оформи териториалния скелет на света през Третото хилядолетие. В основата на „големите икономически пространства“ ще бъде органичното взаимодействие между новите регионални силови центрове и влизачите в съответното „голямо пространство“ национални държави. Голямата въпросителна в глобален порядък кой от тези центрове, ще запълни със съдържание „постигането на устойчиво развитие“. Стремещът да се придаде на глобализацията справедлив характер трябва да се опира на взаимно зависими и взаимно подкрепящи се стълбове на икономическото и социалното развитие и защитата на околната среда на местно, национално, регионално и глобално равнище. Фактически този център, който първи постигне равновесие, ще бъде доминиращ спрямо останалите икономически супер сили. В тази посока в политиките за регионалното развитие се поставя един методологически въпрос свързан с употребата на понятието регион. Сравнително ново за нашата практика като цяло освен „регион“, са понятията е и „регионалното развитие“. Разглеждайки различните подходи около неговото дефиниране може да се допусне, че то не е модификация от територия и териториално, както изглежда на пръв поглед. Неговият произход е от латинския „region, regionalis“. Според значителна част от литературните източници, т се отъждествява с област, край, местност, сфера, слой, пласт, зона и т.н. оттук и „регионален“ означава областен, местен, районен, или казано с други думи йерархична система от обособени части на територията. Затова според нас под термина териториално развитие трябва да се разбира преди всичко местно развитие, местна политика или

планиране свързана със самата територия. От друга страна понятието регион е многоаспектно и при неговото дефиниране е възможно да се поставя акцент върху някои негови характеристики – като териториална (административна), икономическа, политическа и т.н. Многообразието в употребата на понятието регион се определя не само от комплексния му характер, но и в смисъла на употребата му по пред значението на термина. Трудността на дефинирането на понятието регион се дължи и на неговата относителност и съпостави мост например с понятието „район“, „ареал“, „териториален“ и т.н. Според отделните концепции понятието „регион“ може да бъде разглеждано в три основни измерения пространствено, икономическо и политическо. В тази връзка необходимо да очертаем и пространственото равнище на понятието „регион“ като поставим акцент върху ограничеността на дадена територия спрямо останалите територии. Пространствените измерения на понятието регион са изключително широки – те варират от община (дори и по-малки територии) до цели континенти. В икономическото и политическо измерение на понятието „регион“ могат да бъдат открити три равнища, едното е чисто функционално, второто е институционално и третото е синтез между първите две. Функционалното равнище може да се определи като по-ниското равнище на обособеност на региона, ако приемем, че то се свежда само до икономически и социални взаимодействия на дадена територия. Институционалното равнище на понятието „регион“ включва предходните две нива, но ги допълва с фокусиране върху институционалната структура, която се е оформила на съответната територия. Фактически на институционално равнище регионът може да бъде разглеждан като обект на икономическа политика, а в основата на държавното управление или децентрализацията на властта и като субект на икономическа политика. Третото равнище олицетворява пространственото равнище на региона като териториална система под въздействието на управленските (политическите) решения и отражението им върху икономическото развитие на териториалната единица. От друга страна постепенно регионалното развитие аргументира своята цялост и същевременно укрепва, разширява и задълбочава своите интереси и възможности. Като заедно с това постепенно си поставя сложната задача да има функционална роля, която изследва целия комплекс от социално-икономически и природни процеси и явления, техните сложни взаимовръзки и въздействието между природата и човека.

2. Необходимост от прилагане на политики за сближаване

Териториалното сближаване е свързано с процеса на прилагането на целенасочени мерки в областта на регионалната политика, които да водят до териториалното развитие. Този процес политика за регионално развитие може да се приеме като „териториално управление“. По отношение на регионалната политика необходимо е ясен ангажимент на публичния и частния сектор по проблемите на регионалното развитие и синхрон при извеждането на териториалните приоритети. Частният сектор (и особено предприемачите на местно и регионално ниво) и публичната администрация (по-специално местните и регионални власти) трябва да действат заедно за по-добро оползотворяване на ключовите инвестиции в европейските региони. През последните години в България все повече се задълбочават регионалните различия в страната. Северна България видимо изостава в социално-икономическото си развитие от Южна България по отношение на инвестиции, заетост, безработица, демографски характеристики, образование и здравеопазване [3]. Що се отнася до демографската картина, в някои области тя е по-малко лошо от други. В шест области се отчита механичен прираст на населението през 2014 г. В тях заселващите се са повече от изселващите се – Варна, Бургас, София-град, Кърджали, Стара Загора и Хасково. Областите с най-силно изразено застаряване на населението са Видин, Габрово и Кюстендил. В тях на всяко дете до 14 години се падат повече от двама над 65 години. По правило по-слабо развитите икономически региони се представят по-зле и в отношение на социалното развитие, образованието и здравеопазването. От друга страна инвестициите в България достигат близо 19 млрд. лв. през 2017 г., като от тях 1,9 млрд. лв. са чужди, а останалите са местни. За сравнение, десетилетие по-рано общият обем на капиталовложенията е бил 18 млрд. лв., от които едва 258 млн. лв. са дело на българския предприемач. В тези условия подобряването на регионалното развитие е свързано с подобряване на състоянието на регионалната икономика. Инвестициите, като цялостен индикатор за бизнес климата в една държава, са зависими от множество фактори, повечето от които се повтарят от години. Основните проблеми в България основно са свързани с недостига на квалифицирани кадри, лошата инфраструктура, корупцията. Свързването към комунални услуги като електричество и водоснабдяване пък изисква много време, усилия и средства, основно заради бавните процедури на местно ниво. Мерките трябва да бъдат в посока на подобряването на образованието и квалифи-

кацията на работещите в страната, както и улеснен внос на работници от чужбина. Други предложения са насочени към смекчаване на регулациите за бизнеса, подобряване на правосъдието и стабилност на нормативната среда [1].

На практика обаче, за регионалното развитие на страната е необходимо да подобрим процесите на изтеглящо регионално развитие. Тласък на регионалната икономика може да дойде от привличане на допълнителни средства по европейските програми. В тази посока за нашата страна важно е да се прилага политиката за ефективна кохезия. На практика подобряването на регионалната икономика в рамките на Европейския съюз е свързана с задоволяване на специфичните потребности на отделните територии. Някои географски и природни недостатъци могат да задълбочат проблемите в развитието, особено на най-отдалечените региони в европейското пространство. Несъмнено в рамките на Европейския съюз съществена роля за развитието на икономиката имат големите градове, които са водещи центрове на икономическо развитие, въпреки че и те са изправени пред редица проблеми, свързани с екологичен натиск, социална изолация и икономическо реструктуриране. Анализите сочат, че селските области продължават да търпят широкомащабни промени. Тяхното оживяване зависи от диверсификацията на икономическата активност и задълбочаване на взаимоотношенията им с градските зони. Подобни са проблемите и в България, където най-активната икономическа дейност е съсредоточена в 7-те най-големи градове, а в останалите населени места депресивното състояние на социално-икономическото развитие продължава да съществува. В тези условия е необходимо да се очертаят нови регионални програми, които да имат специфичен обхват на определени територии и общности с цел насърчаване на развитието на регионалната икономика. На практика е необходим подход, който да отчита спецификата на тези региони, които да прилагат определен набор от мерки, които да търсят подобряване на регионалната икономика и да създават условия за модернизиранието на регионите. Необходимо е да заработят механизмите, които да компенсират специфичните ограничения на най-отдалечените региони. Такава възможност може да има в програми за „Европейско териториално сътрудничество“, където е заложена инициативата „Grand Voisinage“, имаща за цел да улесни и подпомогне сътрудничеството със съседните страни. Друга необходимост е секторното разделяне на проектите, което да позволява и поэтапно отваряне на приема през различни периоди от годи-

ната. Така за прилагане на ефективна регионална политика е необходимо да мобилизира различният социален потенциал на регионите за постигане на устойчив икономически растеж и създаване на работни места в ЕС. Необходимо е да се търсят възможности за извеждането на силните страни на всеки регион и град за да може да се насърчи регионалното развитие. Това означава повече и по-силно регионално управление. Основните проблеми с общ характер, които могат да бъдат решени от регионите са ясни ангажименти по-ефективно управление на територията [8].

3. Регионално развитие чрез силна регионална икономика

За извеждането на регионалната политика като приоритет за нашата страна е необходимо рамкирането на един по-голям период като например от 2021–2034 г. Това е необходимо да се засили ролята на българските региони и да се съхрани потенциал на общините с население до 35 хиляди души. В България това са около 217 общини, чиито общински центрове да имат ролята регионални центрове с цел да дадат добавена стойност за другите населени места намиращи се в периферни райони, или със специфични затруднения или нужди, дължащи се на географските. С цел да се улесни този процес, инфраструктурната мрежа в и между регионите в България трябва непрекъснато да се разширява и модернизира. Друго важно условие в тази посока е да се диверсифицира между териториално управление и потребности на селските и градските общини в България. Това означава например решенията за инвестиране на регионално равнище следва да се вземат по взаимно съгласие между страните от публичния и частния сектор. В този контекст местните власти от различен мащаб могат да образуват доброволни сдружения и да допринесат например за провеждане на съвместни пазарни дейности и за разработване на съвместни стратегии за разрешаване на общи проблеми. На фона на демографската промяна властите, които са изправени пред миграцията на младите хора, трябва да си сътрудничат тясно за поддържане на привлекателни услуги и инфраструктури. Това сътрудничество предполага ново политическо измерение. За неговото укрепване ще са необходими нови форми на териториално управление за българските региони. В общ план бихме е необходимо да създадем възможности за разгръщане на новаторския потенциал за икономическо развитие въз основа на опита от успешно партньорство и от политическото сътрудничество. Друг важен дефицит, който все още не е решен е подкрепа на укрепване и разширяване

на транс европейските мрежи преминаващи през България. На практика мобилността и достъпността са основни предварителни условия за икономическото развитие във всички региони. За да се отговори на нуждите от мобилност в рамките на развитие на българската територия е необходимо да се гарантира интегрирано и устойчиво развитие на мултимодални транспортни системи за пътници и за товари. Нуждаем се от железопътни, пътни и въздушни мрежи с достатъчен капацитет (включително мрежа от действащи регионални летища), ефективни морски, крайбрежни и вътрешни водни пътища, и мрежа от второстепенни пътища (свързващи градските центрове с техните хинтерланди), както и ефективно управление на преноса на товари. България трябва да засили подобряване на електрификацията на жп. транспорта, развитие на летищата при Русе, Силистра, Търговище, Кърджали, Гоце Делчев, Габровница и Видин. Проектиране на скоростни пътища в направление Силистра–Шумен–Ямбол–Елхово, Ловеч–Троян–Кърнаре–Карлово–Пловдив, Горна Малина–Пирдоп–Карлово–Казанлък–Сливен–Айтос–Карнобат–Ветрен, Монтана–Плевен–Свищов, Плевен–Бяла–Разград–Шумен, Кубрат–Исперих–Дулово–Тервел–Добрич–Кардам, чрез тези скоростни пътища, ще се подобри регионалната свързаност, както и могат да се реализират общи интегрирани подходи и стратегии за регионите, за справяне с природните рискове, предотвратяване или намаляване на емисиите на газове от парниковия ефект и адаптиране към изменението на климата. Трябва да се положат допълнителни усилия за доразвиване и засилване на политиката на териториално сближаване. Подобна вътрешна структура на регионалната инфраструктура, ще увеличи регионалната свързаност [10].

Същевременно поради рисковите характеристики на посочените региони е необходимо да се работи по разработването на регионални политики за управление на кризи. На практика регионалната политика има за цел да разшири обхвата си на ефективност в посока на прилагане интегрираното управление на градските системи, както и на крайбрежните и планински райони, управление на технологичните зони и паркове, подобряване на териториалното прогнозиране.

На практика в периода 2021–2027 на ниво региони трябва да се развият нови форми на организация на управлението на риска, особено в районите с множествени рискове като крайбрежните райони, езерните райони, полски райони, морските и речни басейни и планинските райони. Това означава на практика укрепване на екологичните структури и на културните ресурси

като възможност за развитието. На практика се пренебрегват особеностите и различния потенциал на регионите, който може да бъде основа за провеждане на ефективна регионална политика, съобразена с околната среда и културата. Това може да бъде особено силна перспектива за развитие на регионите в рамките на Дунавската равнина, Предбалкан, Добруджа, Задбалканските котловини, Родопите, Странджа и Сакар. Затова посредством координирани управленски мерки и подходящо инфраструктурно развитие трябва да се стимулират „културни пътища и мрежи“, както и всякакви други териториални проекти от значение за природното и културно наследство [11]. Необходимо е да се очертае кръг от териториални инструменти, обхващащи различни територии, с определен минимален набор от изисквания за моделирането на регионалната среда. Важно е да отбележим, че регионалната политика в България трябва да се основа на принципа „обитаване–достъпност (транспорт)–труд“. Това на практика е израз от визията за провеждането на регионална политика базирана на взаимоотношението „население–пространство–икономика“ и задава неговия израз за потребност от политика за регионално развитие. Образно казано, населението и икономиката са двата полюса, между които се осъществява регионалната политика, която е видима чрез пространствената промяна.

В регионалното развитие значим фактор е взаимодействието „демография–икономика–пространство“, което характеризира ефективността на регионалната политика и възможности за развитие на българската територия [5]. В настоящият момент съществен дефицит е, че районите за планиране се формират на основата на областите в зависимост от географското им разположение, териториалното устройство и броя на населението. На практика не се вземат под внимание регионалните икономически характеристики, перспективите за развитие и транспортната ориентация. От друга страна районите за планиране нямат своите институционални форми, а от там и възможности за провеждането на регионална политика на мезоравнище. На практика липсата на свързващо звено между местната и централната власт в България е вменена на областните управители, които обаче имат ограничени правомощия. Положително за нашата страна би било да се премине към въвеждане на регионално равнище. Това означава да се формират три основни нива за стратегически документи – национално, регионално и общинско ниво. Целта на подобна промяна преодоляване на дефицита на районите за планиране и създаване на работещи регионални структури, които може да развият регионите.

От друга страна така ще се създадат предпоставки за формиране на регионални бюджети, които да имат структурно значение и да бъдат надежден механизъм за провеждането на регионалната политика [9].

4. Перспективи пред регионалното развитие и регионалната икономика

През 2019 г. сме на финала на вторият програмен период 2020 г., но България като член на ЕС се нуждае от вграждането на нашата регионална политика с тази на обединена Европа. Това означава подобряване на регионалната ни икономика в посока на извеждането на силните страни на българските региони и създаване на устойчиви регионални общности. Това може да бъде заложено като задача за новия програмен период 2021–2027 г., където очевидно ще се подкрепят стратегии за местно развитие и овластяване на местните органи при управлението на средствата. На регионите с подходящи активи за интелигентна специализация ще бъде предоставена повече подкрепа за изграждането на паневропейски клъстери в приоритетни сектори като големите информационни масиви, кръговата икономика, усъвършенстваните технологии за производство и киберсигурността. От друга страна градското измерение на политиката на сближаване се предвижда да се укрепва, като 6% от помощта по линия на ЕФРР се заделят за устойчиво градско развитие. Това предполага създаване на нова програма за изграждане на мрежи от контакти и капацитет на градските власти с наименование Европейската инициатива за градовете. По отношение на икономически активните лица в периода 2021–2027 г., които се ползват от подкрепата на ЕС, трябва да върви към по-малко бюрокрация и по-прости начини за искане на плащанията, като се използват опростени варианти за разходите. За да се улесни взаимодействието, е необходимо да се премине към единна нормативна уредба, която обхваща 7 фонда на ЕС, които се реализират в сътрудничество с държавите членки в посока на „споделено управление“. В определени граници трябва да се създават механизми за вътрешни трансфери на средства в рамките на програмите, без да е необходимо официално одобрение от страна на ЕС. Специфична разпоредба прави по-лесно незабавното мобилизиране на финансиране от ЕС в случай на природно бедствие.

На практика фокусът на реформите към регионалната политика може да създаде благоприятна за инвестициите среда, в която предприятията да могат да се развиват успешно. От страна на Европейския съюз се очаква по-пълно реализиране на взаимното допълване и координацията с Програма за подкрепа на структурни-

те реформи. За да продължат да се подобряват условията за растеж и създаване на работни места, трябва да се върви към нови благоприятни условия, които ще спомагат за премахване на пречките пред инвестициите. Тяхното изпълнение ще се наблюдава през целия финансов период¹.

В програмния период 2021–2027 г. трябва да положат усилия за подобряване на междурегионалното и трансграничното сътрудничество с цел да бъде улеснена възможността на даден регион да използва част от своите собствени средства за финансиране на проекти съвместно с други региони. Чрез програмите за междурегионално и трансгранично сътрудничество (Interreg) ще продължат усилията за намаляване на трансграничните пречки и между пограничните региони. В тази посока сътрудничеството може да се подобри и с програмата Европейски трансграничен механизъм тя несъмнено, ще позволи за генериране на проекти и ресурси за осъществяване на по-добра регионална политика в граничните региони и страните, желаещи да хармонизират своите правни рамки. Друга опция е изграждането на програма „Междурегионални иновационни инвестиции“, която също може да бъде една добра платформа за подобряване на регионалната политика в рамките на Европейския съюз. На практика справянето със значителния недостиг на инвестиции не е възможно само с отпускането на безвъзмездни средства. Те могат ефективно да бъдат допълвани от финансови инструменти, които имат ефект на лост и са по-близо до пазара. На доброволна основа държавите членки ще могат да прехвърлят част от своите средства по политиката на сближаване към новия централно управляван фонд InvestEU, за да ползват гаранцията, предоставена от бюджета на ЕС. Съчетаването на безвъзмездни средства и финансови инструменти се улеснява, а новата рамка включва и специални разпоредби за привличане на повече частен капитал. В тази посока регионалното развитие се нуждае от подобряване на своята конкурентност. В тази посока особено важно е програмата в областта на цифровите технологии за Европа (Digital Europe) да има регионална фокусираност. В тази посока регионалните общности трябва да се възползват от усвояването на всички потенциални източници на финансиране, като например „Хоризонт Европа“, „Цифрова Европа“ и фондовете на политиката на сближаване, и за съчетаването им благодарение на

¹ Извън рамките на единната нормативна уредба ще се улесни полезното взаимодействие с други инструменти на ЕС, като например Общата селскостопанска политика, „Хоризонт Европа“, „LIFE“ или „Еразъм+“.

новите възможности за полезни взаимодействия, залежали в предложенията на Комисията за фондовете на ЕС за периода 2021–2027 г.² Съвместният изследователски център също така ще организира мероприятия за създаване на професионални мрежи и работни срещи, на които регионите да се срещат и да обменят добри практики в изграждането на регионални иновационни стратегии. Това ще улесни разработването на партньорства за междурегионални иновационни инвестиции. Освен това държавата членка или регионите могат да предприемат допълнителни действия за техническа помощ, за да се укрепи допълнително капацитетът на националните, регионалните и местните органи, както и на бенефициентите.

Заклучение

От направеното изложение можем да изведем, че регионалното развитие е предпоставка за наличието на силна регионална икономика. На практика регионалната проблематика има своята значима роля при управлението на териториалните системи. Остават много отворени проблеми и въпроси, което показва, че регионалната политика има всеобхватен характер. В България се забелязва изоставане при насърчаването на политиките за регионално развитие, но и проблеми при развитието на регионалните икономически системи. Причините са различни, но най-важната според повечето експерти е липсата на добро взаимодействие между бизнеса и местната власт, както и прекалената централизираност на властта. На практика се развива процеса на стратегическата и плановата дейност, която имат свои особености на различните нива, но все още не е намерен механизъм на достатъчна ефективност на прилаганите мерки и техният устойчив характер. В голяма степен публичното управление възприема регионалната политика като средство за налагане на централизирания модел на местно ниво базиран на регулаторните режими и централизиран бюджет, а не реализацията на политики за регионално развитие налагащи институционални стереотипи създаващи условия за децентрализация на управлението, както успешни модели на социално-икономическото развитие на региони-

те. Очертаните пространствени закономерности не се възприемат в достатъчна степен, както от публичното управление, така и от частния сектор, което в значителна степен затруднява управлението на регионалното развитие на България. Това може да бъде преодоляно с поконцентрирани усилия, както на държавата, така и на бизнеса.

Литература

1. Вълков, В. Ролята на органите на централно и местно ниво за социална политика. *Научни трудове на УНСС*. т. 4. 2018.
2. Димов, Н. Географското пространство и регионалното развитие на България: новите измерения през XXI век. *Доклади от научна конференция*. Китен. 2000.
3. Докова, С. Василева, Е., Николов, Г., Цонков, Н., Цолов, Г., Петров, К., Берберова-Вълчева, Ц. Регионално и пространствено развитие на градовете в Северозападен район. *Икономически и социални алтернативи*. 4. 2018.
4. Гешев, Г. *Проблеми на регионалното развитие и регионалната политика в Република България*. Географски институт, БАН. Югозападен университет „Неофит Рилски“. 1999.
5. Колев, Б. *Националното географско пространство на Република България*. Изд. Херон Прес. София. 2008.
6. Каракашев, Х. Икономически и социални тенденции в обединяваща се Европа. *Обучение по география*. кн. 1. 1993.
7. Маринов, В. *Особености на районите за планиране – В ролята на районите за планиране в процеса на регионално развитие и избор на приоритети инфраструктурни обекти и регионализация*. София. 2000.
8. Панушев, А. Особености на регионалната политика. *Икономическа мисъл*. София. бр. 1. 1991.
9. Петров, К. Параметрите на икономическия упадък и възможностите за развитие на българските региони. *сп. Геополитика*. 4. 2015. [<http://geopolitica.eu/>].
10. Шишманова, М. Проблеми на периферните райони в България. *Сборник от доклади „География и регионално развитие“*. НИИГ. БАН. София. 2010, стр. 525–529.
11. Patarchanov, P. Spatia differentiation of mountain areas. *New knowledge journal of science. Anniversary international scientific and applied conference – UARD*. Bulgaria. pp. 39–44.

² С помощта на Съвместния изследователски център ще бъдат идентифицирани и премахнати регионалните пречки пред иновациите, като например липсата на комуникация между местния бизнес и академичните среди или слабо участие в текущата програма „Хоризонт 2020“.

INFLUENCE OF REGIONAL DEVELOPMENT ON THE REGIONAL ECONOMY IN BULGARIA

Kamen Petrov, Nikola Tanakov
University of National and World Economy, Sofia, Bulgaria

Abstract

This report is devoted to the problems of regional development in Bulgaria and its impact on the regional economy. The report focuses on the scope and functional features of regional development, assesses the regional economic policy and the peculiarities of its functioning within the Bulgarian economic space. The different aspects of using and preserving living resources as a basis for sustainable development, development of the urbanization process in the light of the functional characteristics of regional development and the emerging outlines of the new regional economy are considered. It emphasizes the impact of economic processes on achieving the objectives and will contribute to the formation of modern economic thinking by applying methods for development of the regional economic policy through the instruments of the regional development.